

בבית המשפט העליון בשבתו כבית המשפט הגבוה לצדקבג"ץ 7770/18

לפני: כבוד הנשיאה א' חיות
 כבוד המשנה לנשיאה ח' מלצר
 כבוד השופט מ' מזוז

העותרים: עמותת הפורום החילוני איגוד השכונות והיישובים החופשיים ו-14 אחרים

נגד

המשיב: שר החינוך

עתירה למתן צו על תנאי

תאריך הישיבה: כ"ו בתמוז התשע"ט (29.07.19)

מזכיר הרכב: דניאל פינדלר
 קלדנית: רינה י"

בשם העותרים: עו"ד דב קרנר; עו"ד טל עברי; עו"ד טליה שאטי

בשם המשיב: עו"ד אודי איתן

פרוטוקול

1
 2 כבוד השופט מ' מזוז: אציין בפתח הדיון שמסתבר שאחד העותרים, פרופ' יורם הרפז, הוא
 3 קרוב משפחה, הוא דוד של החתן שלי. אז זו לא קרבה של פסילה, אך מצאתי לנכון לציין זאת.

4
 5 עו"ד איתן: אין התנגדות.

6
 7 עו"ד קרנר: הגנו עתירה וגם תשובה לתגובת המדינה. חוזר על האמור בהרחבה. הטיעון שלי
 8 מבוסס על חוקיות התכנית שמתיימרת להיות תכנית חובה, בחלק מהמקורות שצירפנו גם
 9 מגדירח עצמה כתכנית לביה וחד משמעית לא יכולה להיות כזאת. תכנית ליבה בסעיפים 1 ו-4
 10 לחוק חינוך הממלכתי, אינה נלמדת בכל בתי הספר הרשמיים ולא יכולה להיחשב כתכנית
 11 חובה.

12
 13 כבוד הנשיאה א' חיות:
 14 לאיזה בתי ספר אדוני מכוון?

15
 16 עו"ד קרנר: בתי ספר ממלכתי כללי.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38

כבוד הנשיאה א' חיות :

אדוני רוצה שיהיה בממלכתי דתי? שם יש להם תכניות מוגברות מסוג זה. צריך להוסיף גם את זו עליהם?

עו"ד קרנר : לא.

כבוד הנשיאה א' חיות :

זו טענה שבמהות מעוררת קושי. נתחיל מהתחלה, כמה הורים מתוך כלל ההורים בחינוך עותרים אתכם?

עו"ד קרנר : 10.

כבוד הנשיאה א' חיות :

אז איך אנו יודעים שמה שאתם עותרים כאן מייצג את כלל ההורים? מי שמכם? אולי יש הורים שחושבים אחרת, אולי הורים שיש להם וועד ארצי. אתם פורום אידיאולוגי. איך נדע שמה שאתם טוענים כאן מייצג את רצון ההורים?

עו"ד קרנר : צירפנו 10 הורים.

כבוד הנשיאה א' חיות :

יש מאות ואולי אלפי הורים ואולי אף מאות אלפי הורים. איך אנו יודעים?

עו"ד קרנר : אנו מייצגים את קולם של ההורים, מערכת החינוך היום נכון ל-2019 יש בה מערכת חינוך ממלכתית, יש תל"י, יש מערכת משלבת פנים אחרים שיכולים לשלב. יש גם את הממלכתי דתי. הם מיוצגים, יש להם אפשרות לבחור את המועצה להתייעץ לתכנית לימוד, תכניות משלימות והקהל היחיד שאינו מיוצג הוא הקהל המבחין את עצמו כחילוני וקולו לא נשמע כי אף אחד לא פונה אליו. אני לא רוצה,

כבוד הנשיאה א' חיות :

לא עניין של רוצה או לא רוצה, התכנית הזו, יש להם הרבה יותר מתחומים הכלולים בתכנית במסגרת הלימודים שלהם, כך שהדבר אינו רלוונטי כלל.

עו"ד קרנר : בדיוק, יש להם כי הם בוחרים בכך. לא יתכן כי משרד החינוך והמשיב יכפו את התכנית כתכנית חובה כשאינה כזאת, היא אמורה להילמד באופן שוויוני בכל בתי הספר.

כבוד השופט מ' מזוז : הטיעון המשפטי כאן לא ברור. איפה זה קבוע?

עו"ד קרנר : הוא מבוסס על החוק.

כבוד השופט מי מזוז : איפה זה כתוב בחוק. הרי נושא מסורת ישראל, תורת ישראל, המסורת היהודית, הוא חלק ממטרות החינוך הממלכתי בסעיף 2א'.

עו"ד קרנר : אין מחלוקת על כך.

כבוד השופט מי מזוז : בפועל, נושאים אלה נלמדו וכן נלמדים בכל השנים בחינוך הממלכתי וכמובן בממלכתי הדתי. כן יש תכנית קונקרטיית שבאה להגדיר באיזה היקף וכוי יילמדו הנושאים. הם מותירים שיקול דעת רחב לבתי הספר ולמורים ללמד את זה, איני מבין את הטיעון המשפטי. אם הבנתי נכון, טענתכם היא לגבי תכנים קונקרטיים תחת אותה כותרת ולא עצם זה שמלמדים תורת ישראל, מסורת ישראל וכוי בחינוך הממלכתי.

עו"ד קרנר : חלילה.

כבוד השופט מי מזוז : יפה, השאלה איך מלמדים. אם היו כופים למשל בבתי ספר, שדווקא מורים חרדיים או דתיים היו מלמדים זאת, הייתי מבין משפטית את העתירה. אך בסופו של דבר מי שאמור ללמד הם המורים הממלכתיים חלא דתיים, התכנית אינה קשיחה. אותו נושא עצמו, לא משנה איך נגדיר אותו : יום הכיפורים/כבד את אביך ואת אמך וכוי, כל מורה יכול למד על פי דרכו. אני מתקשה לראות את העוגן הפורמלי, אני יכול להבין באופן כללי מה מדאיג אתכם, בסדר. אך כשאני מנסה לתרגם לעילות משפטיות, אך אני מתקשה לראות איפה העילה המשפטית.

עו"ד קרנר : אם היו אומרים שתכנית חליבה שייכת לכל הזרמים וצריך ללמד תנ"ך, היו אומרים שבמסגרת בתי הספר הממלכתיים מלמדים וכוי וזה לא המצב, פה מדובר על תכנית שמוגדרת על ידי משרד החינוך בנוסף. אם מגדירים מקצוע פורמליסטית כמקצוע נוסף לשאר מקצועות חליבה אי אפשר להגדיר אותו כמקצוע חובה וזו הטענה הפורמלית שלנו. כבודו אומר שיתכן שאת המקצוע הזה מלמדים בדרך הזו.

כבוד השופט מי מזוז : לא, זו פורמליסטיקה. אם שר החינוך היה מחליט לחגביר את לימודי המדעים בישראל, והיה מחליט על עוד שעה בשבוע שידברו על מדעים באופן כללי, זה לא היה מטריד אתכם, חובה או לא חובה. איני רואה איפה החוק מחייב איפה מקצוע חובה, ואם חובה, האם צריך להילמד שעה או שעתיים בשבוע.

עו"ד קרנר : מפנה לסעיף 1 לחוק.

כבוד השופט מי מזוז : אני מסתכל על הסעיף, לא ראיתי שעות.

1 עו"ד קרנר: איני מגיע לטיעון המהותי. אם אומרים לבתי הספר, תקשיבו, יש מקצוע חובה
2 חדש. כאזרחים שומרי חוק, אנו אומרים, שחזקה על המקצוע לחילמד בכל מערכת החינוך ואם
3 לא, תגזירו אותו כתכנית נוספת ואל תקראו לו מקצוע חובה. ברגע שאתם אומרים כזה ראה
4 וקדש, אתם עושים שימוש לא נכון בחוק.

5
6 כבוד השופט מי מזוז: קודם נשאלת על ידי כבי הנשיאה, הרי בבתי ספר ממלכתיים מלמדים
7 נושאים אלה, עם אוריינטציה כמובן יותר דתית, פחות יהודית לאומית נקרא לזה. לא
8 שמלמדים את זה רק –

9
10 עו"ד קרנר: אין מקצוע כזה כבודו, זה לא קיים בבתי הספר.

11
12 כבוד הנשיאה אי חיות:
13 לא קיים כי לא צריך לכלול אותו.

14
15 עו"ד קרנר: שם בוחרים בזה.

16
17 כבוד הנשיאה אי חיות:

18 זה לא עניין של הבחירה אלא מדובר כאן בהנחלת מושגי יסוד מעולם היהדות. כמו למשל, מה
19 זה חדר. אלא שבחינוך הממלכתי הדתי או בחינוך המשלב לא צריכים את זה, הם יודעים מי זה
20 ביאליק ומה זה ספר ההגדה, גם אם זה לא בתכנית הלימודים שלהם, כי זה נכלל בתכנים
21 מהותיים. הם יודעים את זה, לא צריכים ללמוד מה זה תפילה, הם יונקים את זה בגיל מאוד
22 צעיר בבית. לפה הכוונה לקרב מושגי יהדות לציבור חילוני שלא בקיא במושגי יסוד אלה וזה מה
23 שנכלל בתכנית. לומר לכו תסבירו לחינוך ממלכתי מהי תפילה, אולי זו טענה שיכולה לסבר את
24 האוזן אך אין בה ממש.

25
26 עו"ד קרנר: מושגים של תפילות וחדר וכו', אנו טוענים וגם הראינו, המשיב לא התייחס לזה,
27 במציאות של היום במציאות של היום התכנים האלה ניתן לשלב בבי"ס תל"י. עצם זאת
28 שמחייבים ללמד את הנושאים האלה, הם פוגעים בזכות הבחירה שלנו. כשאני משווה את תכנית
29 חלימודים, זה היינו הך, לא רק זה, גם ספרים מגיעים לתל"י. אם אני הייתי רוצה לשלוח את
30 הילדים שלי ללמוד יהדות בתל"י, זה דבר אחר ופה אני לא שולח.

31
32 כבוד הנשיאה אי חיות:

33 אדוני אומר שהתוכן לא מתאים לממלכתי כללי אלא למי שרוצה לתגבר את עצמו בלימודי
34 יהדות, אדוני אומר שיש פה תגבור למי שלא בחר בתגבור. אנחנו פה הולכים בעצם אל התוכן.
35 אדוני אומר שתכנים אלה הדגשים הערכיים האוניברסליים לא מספיק מודגשים, וזה דומה
36 לאותה תכנית מוגברת של תל"י. אז אדוני בעצם מדבר על תוכן ולא על פורמליסטיקה. השאלה
37 אם בית המשפט הזה תפקידו להתערב בתכנים שמשרד החינוך בנה כתכנית לימודים? האם יש

1 פה עילה משפטית להתערב? מעבר לשאלה את מי בעצם אתם מייצגים והאם מה שאתם טוענים
2 כאן מייצג את כלל ציבור ההורים בחינוך ממלכתי כללי.

3
4 כבוד השופט מי מזוז: כפי שאמרתי לאדוני קודם, אפשר להבין את אי הנוחות, או כל מושג
5 אחר שאפשר להדביק לכאן של הורים חילוניים מכך שמכריחים את ילדיהם תחום שאולי לא
6 נוח להם שילמדו. ברמה הציבור, אפשר לנהל על כך מאבק ציבורי פרלמנטרי וכו', אך בהיבט
7 המשפטי, אי אפשר לומר כי הנושא הוא אסור שיילמד, אצלנו אין הפרדת דת ומדינה, ולא רק
8 זה, אלה החוק אומר שזה חלק מתכני חלימוד בבתי הספר. שיקול הדעת איך ללמד את
9 הנושאים האלה והמינון המדויק, משתנה בהתאם לתפיסת העולם של מי שעורך ומנחה את
10 התכניות הללו לאורך השנים. ברגע שאינכם מצביעים על משהו קונקרטי שלא חורג מן
11 הסמכות, או לא יעלה על הדעת, זה נשאר סוג של דיון כללי ואני מתקשה לראות את העוגן
12 המשפטי בו אנו יכולים לתלות התערבות. שוב, זו תזרה על ההערה ראשונה שאנחנו לא יודעים
13 את מי אתם מייצגים וזה יחול על אלפי תלמידים.

14
15 עו"ד קרנר: תמכנו את טענותינו על חוות דעת פרופ' שנער.

16
17 כבוד הנשיאה אי חיות:

18 פרופ' שנער כבודה במקומה מונח, היא בנתה תכנית בתחילת שנות ה-90, יכול להיות שמי
19 שיסבור שהתכנית שלה מתאימה ל חינוך ממלכתי, אך מה העילה המשפטית? אנו דנים על פי
20 עילות משפטיות. לצערי, אדוני לא מצליח להציג עילה משפטית להתערבות בית המשפט
21 בתכניות לימודים.

22
23 עו"ד קרנר: אם בית המשפט הזה יקבע שכאשר בניגוד לפסיקתו הקודמת, כאשר מוגדרת על ידי
24 שר החינוך תכנית חובה וביד שניה מגדיר אותה בזרם נפרד. לטעמנו, קביעה זו לא עולה בקנה
25 אחד לא עם החוק ולא עם הפסיקה.

26
27 כבוד הנשיאה אי חיות:

28 לפי זה, אם ייקחו את התכנית הזו ויישמו אותה גם על ממלכתי דתי וגם על הממלכתי, תנוח
29 דעתו של אדוני.

30
31 עו"ד קרנר: הרי זה לא יכול להיות. מי שהגדיר את התכנית הגדיר בכוונת מכוון.

32
33 כבוד הנשיאה אי חיות:

34 נו, באמת!

35
36 כבוד המשנה לנשיאה חי מלצר: אם היו אומרים שבתכנית זו היו צריכים להיות רק הורים
37 דתיים, או שהיו אומרים שכל מי שלומד חייב לחבוש כיפה, אך לא זה מה שקורה. או שהיו
38 מלמדים תנ"ך בלימודי ליבה.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31

כבוד השופט מ' מזוז: אותו תנ"ך בליבה, אפילו במתמטיקה יש רמות וגם יהדות הוא מקצוע ליבה ומלמדים אותו במערכי שיעור שונים.

כבוד המשנה לנשיאה ח' מלצר: שם מערכי השיעור נקראים באותה דרך. זה לא מספיק, כפי שאמרתי, אם היה לאדוני משהו קונקרטי, כמו חיוב לחבישת כיפה בשיעור זה. אך אין לאדוני. אנו סבורים שעל פני הדברים אין לכם עילה. משפטית.

עו"ד קרנר: כשהמחוקק החליט להגדיר במהלך השנים האחרונות שלא יהיו רק שני זרמים, ממלכתי וממלכתי דתי, אלא גם משלב וגם תל"י. המחוקק חוקק מה צריך ללמד בהם. התוצאה היא שלא רק שלוקחים מקצוע ומלמדים במכוון אך ורק בבתי הספר הכלליים אלא שבמהות אין הבדל במהות. לוקחים את המבוא ופרקים ראשונים של התכנית ומשווים אותה לתכנים בתל"י ובמשלבים זה אותו דבר.

כבוד השופט מ' מזוז: זה אף פעם לא יהיה אותו דבר. אותו פרק בתנ"ך או אותו חג, הדמיון בין התוכן בשיעורים יהיה מוגבל, הכותרת תישאר דומה אך הוא יילמד אחרת. לכן חורה שרוצה שבנו ילמד במסגרת חילונית, התוכן שילמדו את חג החנוכה ייראה שונה מהתוכן שמלמדים בבית ספר דתי. זה שמחייבים שעה פלוס בשבוע, שאמורה להקיף את כל מושגי היהדות בתכנית, לא הופך בי"ס ממלכתי לבי"ס ממלכתי מוגבר או תל"י, עדיין המרחק גדול. עדיין אפשר לחשוב ולומר שזה רעיון רע, לגיטימי. השאלה האם זה מבסס עילה משפטית.

כבוד הנשיאה א' חיות:

זו השאלה היחידה אצלנו. על דעת חבריי, אנו מציעים שתשקלו האם אתם עומדים על העתירה.

עו"ד קרנר: אבקש להתייעץ.

לאחר הפסקה;

עו"ד קרנר: בהמלצת בית המשפט לא נעמוד על העתירה.

ניתן פסק דין